

Smaranda Enache

EUROPA NOASTRĂ

„Pacea mondială nu va putea fi salvată fără eforturi creatoare pe măsura pericolelor care o amenință. Contribuția pe care o Europă organizată și pulsînd de viața o poate aduce civilizației este indispensabilă menținerii relațiilor de pace...”

Europa nu se va făuri dintr-o lovitură, nici printr-o construcție de ansamblu: ea se va făuri prin realizări concrete, creînd mai întîi o solidaritate de fapt”

Acesta este pasajul introductiv al celebrei declarații din 9 mai 1950, lansată de Robert Schuman, ministrul afacerilor externe al Franței în Salonul Orologeriei de la Quai d’Orsay din Paris.

Pasajul conține cuvintele cheie ale construcției europene, și anume:

Pacea, Europa organizată, Solidaritatea.

Să examinăm împreună aceste valori fundamentale ale Europei unite:

Pacea – Unificarea europeană a avut încă de la început o clară dimensiune pacificatoare. Națiunile europene au fost, pînă la nașterea acestui proiect luminat, actorii principali și inițiatorii unor războaie fratricide, pe care, în primul și în al doilea război mondial, le-au exportat la nivelul întregii lumi. Logica războiului a măcinat resursele și a sărăcit Europa. Două națiuni s-au aflat în prim-planul înfruntărilor, Franța și Germania, responsabile de declanșarea majorității conflictelor europene. Ca atare, le-a revenit responsabilitatea istorică de a imagina un proiect care să le conducă de la război la reconciliere. Acesta este Planul Schuman.

Pentru tinerii care sînt aici de față este important să știe că planul Schuman nu s-a născut din neant, ci a continuat tradiția intelectuală a aspirației pentru o Europă unită pe care au nutrit-o de-a lungul secolelor un Dante Alighieri, Immanuel Kant, Victor Hugo, Saint Simon, Aristide Briand sau Richard Coudenhove-Kalergi. Aceste idei au rămas însă în afara deciziei politice. Abia cu Winston Churchill sau Robert Schuman, ideile filozofilor și artiștilor europeni, produse de-a lungul multor secole, devin realitate politică.

În umbra lui Robert Schuman s-a aflat tot timpul Jean Monnet, descendent al unei familii instărite de producători de Cognac. Fără studii superioare, dar cu un ascuțit spirit pragmatic, cu legături excelente în Marea Britanie și SUA, pe care le-a vizitat adeseori, Monnet a fost vizionarul care vedea Europa renascînd din propria cenușă și organizată după

modelul federal american, un model eminentemente democratic, revoluționar pentru Europa, la acea vreme conservatoare. De altfel, Planul Marshall aprobat în 1948 în Congresul SUA și respins imediat de către URSS, a fost catalizatorul extern al lansării unificării europene. Fascismul și comunismul, cu cîntecul lor de sirenă otrăvită, părăsise îmbietor pentru generații întregi de europeni. Jean Monnet le-a opus, iată, formule originale care au supraviețuit celor două cataclisme totalitare.

Europa organizată este al doilea cuvînt cheie din declarația de la 9 mai 1950 și semnifică translatarea de la fantasmatele intelectuale la politica de zi cu zi, concretă și instituțională. Trecînd în revistă anii care ne despart de acel embrionar 1950, sîntem martorii unei evoluții fascinante, o unificare liber consimțită a națiunilor și statelor europene. Pornind de la impulsul inițial, al comunității cărbunelui și oțelului, avîndu-i ca membri pe fondatorii Europei, Franța, Belgia, Germania, Italia, Olanda și Luxemburg, Europa instituțională primește în sînul său în 1972 Marea Britanie, Irlanda și Danemarca, în 1981 Grecia, în 1986 Spania și Portugalia, în 1995 Austria, Suedia și Finlanda. După căderea Zidului Berlinului, lărgirea Europei are un scop precis: să refacă unitatea continentului, integrînd și națiunile captive ale imperiului sovietic. Am trăit recent cu emoție cea mai amplă lărgire din istoria UE, numărul membrilor s-a dublat aproape, ajungînd la 25. Noii veniți, insulele Malta și Cipru, țările grupului de la Visegrád, Cehia, Slovacia, Polonia și Ungaria, țările baltice, Lituania, Letonia, Estonia și la urmă, dar nu mai puțin semnificativ, singura țară care a reușit să se țină departe de războiul din fosta Iugoslavie, Slovenia.

În fine, al treilea cuvînt cheie al declarației de la 9 mai este **solidaritatea**, un sentiment responsabil, care vine din adîncă filozofie a iubirii aproapei și care face din Europa unită un tărîm în care individualismul exacerbant este permanent ținut la respect de spiritul comunitar, de răspunderea față de cei slabi, față de dezmoșteniții soții. Solidaritatea a fost probată, cu toate imperfecțiunile ei umane și instituționale, de cei 15 membri inițiali ai UE. Odată cu prăbușirea comunismului, an de an, fonduri importante au fost dirijate prin programele Phare, Ispa sau Sapard către candidații la integrare, pentru a sprijini reformele structurale de care instituțiile, economia, sistemul nostru de educație și sănătate, agricultura aveau nevoie după 50 de ani de siluire comunistă.

Acest sentiment de solidaritate continuă în chiar acest moment, în ciuda euroscepticilor de pretutindeni. În fiecare

(continuare în pagina 4)

CALENDAR * N A P T Á R

28 aprilie – 2 mai – *Sesiunea a treia* a Academiei Interculturale Transsylvania la Alba Iulia și festivitatea de închidere a AIT la Tîrgu-Mureș.

5 mai – *Conferință de presă a LPE* cu teme: programul zilelor europa, Poziția LPE față de limitarea dreptului organizațiilor minorităților naționale de participa la laegerile locale; Poziția LPE față de poziția unor partide politice democratice privind retrocedarea unor clădiri în Municipiul Tg-Mureș; Soluționarea pe cale amiablă a cazului Notar Gheorghe jr; Limitarea dreptului de proprietate – cazul familiei B.; Limitarea dreptului la un proces echitabil prin refuzul administrării probelor; Monitorizarea alegerilor locale; Poziția LPE față de atitudinea Primăriei Municipiului Tg-Mureș privind spațiile verzi din oraș.

7 mai – *Ziua Europei*, manifestări dedicate zilei de 9 mai organizate de Primăria Blaj și Clubul Pro Europa din Blaj.

9 mai – *Crosul Pro Europa*. Ediția a XI-a; *Europublicitate*.

10 mai – *Decernarea titlurilor de membrii de onoare* a LPE cu ocazia Zilei Europei.

10 mai – *De ce și cum limităm violența în programele audio-vizuale?* dezbatere publică dedicată analizării efectelor și cauzelor violenței în programele audio-vizuale în condițiile aderării la UE organizată de Consiliul Național al Audiovizualului la București. Din partea LPE a participat Haller István cu prezentarea: Măsurii, programe, soluții în beneficiul publicului din România.

12 mai – *Finanțarea campaniei electorale și prezentarea studiului Politică pe bani publici*, masă rotundă organizată în parteneriat cu Institutul pentru Politici Publice, București.

15 mai – *Administrația publică locală*, curs la Colegiul Democrației. Lector: Csegzi Sándor, viceprimar al municipiului Tg-Mureș.

23-27 mai – *Stagiul Colegiului Democrației* la Budapesta. Vizită și dialog la Parlament, Președinție, Centrul de Informare și Documentare al Consiliului Europei, Oficiul Maghiarilor de peste Hotare, Oficiul Minorităților Naționale și Etnice, Ambasada României.

27 mai – *Decernarea premiilor* pentru câștigătorii concursului de eseuri: Ziua Europei a trecut, ce rămîne după? organizat de Centrul de Studii și Dezvoltare Regională a LPE la Cluj.

27 mai – *Vizita secretarului de stat Baja Ferenc* din Ungaria la Liga Pro Europa.

27-30 mai – *Training cu privire la Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale*, organizat de Minority Rights International la Strasbourg. Din partea LPE a participat: Haller István.

aprilis 28 – maius 2 – A Transsylvania Interkulturális Akadémia *harmadik ülészaka*, melynek központi témája a román közösség, Gyulafehérváron, záróülészak Marosvásárhelyen.

május 5 – A PEL sajtókonferenciája a következő témákkal: Az Európa Napok programja, A PEL állásfoglalása a nemzeti kisebbségi szervezetek választáson való részvételének korlátozását illetően; A PEL állásfoglalása a demokratikus pártok álláspontjáról Marosvásárhely egyes épületeinek visszaszolgáltatása ügyében; A Notar Gheorghe jr. eset kölcsönös egyezség alapján történő megoldása; A tulajdonjog korlátozása – a B. család esete; A méltányos tárgyaláshoz való jog korlátozása a bizonyítékok elemzésének visszautasításával; A helyhatósági választások megfigyelése; A PEL állásfoglalása a Marosvásárhelyi Polgármesteri Hivatal zöld övezetekkel szembeni magatartásáról.

május 7 – *Európa Nap*, május 9-nek szentelt ünnepség a Balázsfalvi Polgármesteri Hivatal és a Balázsfalvi Pro Europa Klub szervezésében.

május 9 – XI. *Pro Europa futóverseny*; Eurotájékoztató.

május 10 – *A PEL tiszteletbeli tagságának átnyújtása* az Európa Nap alkalmából.

május 10 – Miért és hogyan korlátozzuk az erőszakot az audiovizuális műsorokban? az Audiovizuális Nemzeti Tanács által Bukarestben szervezett vitafórum az audiovizuális műsorokban előforduló erőszak hatásairól és okairól az EU csatlakozás fényében. A PEL részéről Haller István vett részt. Intézkedések, programok, megoldások a romániai közönség javára c. előadással.

május 12 – *A választási kampány anyagi támogatása és a Politika közpénzen c. tanulmány bemutatása*, kerekasztal-beszélgetés a bukaresti Közpolitikai Intézet társszervezésével.

május 15 – *Helyi közigazgatás*, Csegzi Sándor, Marosvásárhely alpolgármesterének előadása a Demokrácia Kollégiuma számára.

május 23-27 – *A Demokrácia Kollégiuma budapesti tanulmányútja*. Látogatás és párbeszéd a Parlamentnél, Elnöki Hivatalnál, az Európa Tanács Információs és Dokumentációs Központjánál, a Határon úli Magyarok Hivatalánál, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Hivatalánál, a Románia Nagykövetségénél.

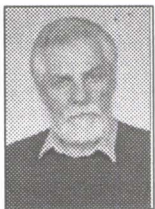
május 27 – *Az Európa Nap eltelt, mi marad utána?* esszéverseny díjosztása a PEL kolozsvári Regionális Tanulmányok és Fejlesztés Központja szervezésében.

május 27 – Baja Ferenc államtitkár *látogatása* a Pro Europa Liga székhelyén.

május 27-30 – *Tanfolyam a nemzeti kisebbségek védelmét biztosító Keretegyezményről*, a Minority Rights Group International szervezésében Strasbourgban. A PEL részéről Haller István vett részt.

Mare înghesuală, mare

Pseudo-discurs de Ziua Europei

Doamnelor și domnilor, e mare înghesuală, mare. În primul rînd în calendar. Un 9 mai european, nebăgat în seamă pe meleagurile noastre timp de patru decenii, pîtit cuminte între un 8 mai comunist – zi de naștere a unui partid al iluziilor transformate în monstrozitate, o pendulare între utopie și realitatea crudă, „ce nu merge, nu trebuie forțat” – zise

tovarășul Lenin în timp ce apăsa pedala pînă la podea, pînă ce a gripat motorul, partid reneșat apoi și de cei veniți ulterior la ospățul multilateral dezvoltat – și un 10 maiu al unei istorii monarhice apuse, monarhie jucată la pocher cu lacheii „în pace și onor” tocmai de proprietarii ei de drept, care aveau datoria s-o ocrotească pentru posteritate, măcar cu funcție de colac de salvare atunci cînd va veni torentul. Cu atît mai mult cu cît torentul e peste noi.

Un 9 mai european, așezat modest alături de alte două 9 maiuri milităroase, într-o schizofrenie națională între ziua victoriei, alături de rușii care ne luaseră jumătate din Moldova și sovieticii care ne răpiseră întreaga libertate, și mareșalul pronazist, antisovietic care ne ordonase „să trecem Prutul” și să lășăm în urmă sute de mii de cadavre nevinovate – coroane, jerbe, tricolore, statui, monumente, fanfare militare –, devenite simboluri cazone ale național-comunismului victorios, „independență, suveranitate, neamestec în treburile interne” – grăise nu-i așa cizmarul –, niște 9 maiuri sfînd mărturie „sacrificiului național” nerambursat de Europa „nerecunoscătoare”. Înghesuală deci, de zile mari.

Apoi, mare aglomerație mare pe drumul european E-60 pe care, cel puțin pînă cînd americanii ne vor construi o autostradă care să ne lege direct de America, va trebui să circulăm prin hîrtoapele noastre mioritice spre Europa, drum ce s-a aglomerat peste măsură în ultimii ani de cînd cei care circulară de preferință spre Moscova sau Belgradul lui Miloșevici și-au schimbat brusc ruta. Așa că acum e mare aglomerație, mare.

Astfel că, drumul nostru european, al nostru, al societății civile, privit cu suspiciune, dacă nu chiar cu ostilitate timp de un deceniu de „patrioții” post-ceaușști, a devenit astăzi o banalitate, susținut foarte vocal pînă și de peremiștii unui Vadim Tudor sau peuneriștii generalului Chelaru, ne mai vorbind de pedeseriștii anti-NATO din perioada războiului din Iugoslavia. Spectaculoasa metamorfoză – „omul se poate schimba”, zice smerit creștinul nostru xenofob proaspăt pro-semit – ar trebui probabil să ne bucure: iată, a izbîndit rațiunea! Numai că, „schimbarea părului”, această demonstrativă mimare a europenismului – care pentru noi, înainte de toate, înseamnă un sistem de valori – poate fi mai dăunătoare decît negarea sa pe față.

Astăzi, pe lîngă euro-entuziastul debil care nu vede în Europa decît un supermarket din care se revarsă cărucioare cu mărfuri ieftine, este la mare modă euro-birocratul și euro-scepticul, subiecte predilecte ale analistului politic

doct, iar pe meleagurile noastre chiar și euro-șmecherul. Dacă pe primul, care votează pentru Europa în aceeași necunoștință de cauză ca și atunci cînd votează pentru Parlamentul României, și ultimul, care se crede mai deștept decît „prostănacii” de europeni, îi putem întîlni pe străzile noastre la tot pasul, euro-scepticul și euro-birocratul sînt mai de grabă produse rafinate ale intelighenției analitice sprintene și ale blazării bunăstării occidentale. Euro-scepticismul, în definitiv, poate fi evaluat doar în paralel cu scepticismul față de democrația însăși. Celebra butadă a lui Churchill referitoare la democrație poate fi perfect valabilă și pentru instituția Europei unite: oricît de imperfectă ar fi, este cel mai puțin rea dintre soluțiile inventate pînă acum.

E greu să vorbești despre Europa într-un an în care totul se transformă în argument electoral. În lipsa unei politici – economice, sociale, culturale – interne încurajatoare, decibelii integrării europene, considerată în mod cu totul eronat o chestiune de politică externă, servesc adesea drept surogat miraculos – ca și pe vremea lui Ceaușescu de altfel – la rezolvarea problemelor reale ale societății românești.

Marele pericol care ne-ar putea marginaliza multe decenii de-acum la frontierele Europei largite constă în confiscarea discursului și deturnarea programului european de la adevăratele valori europene la un fel de euro-balkanism original, un fel de „noi ne prefacem că facem, ei se prefac că nu vād că ne prefacem”, sesizabil uneori în relația cu euro-birocratul tipic, dar care în tradiția populară românească se numește simplu: a-ți fura singur căciula.

Ce putem spune în acest an electoral, cînd politizarea fiecărui eveniment este inevitabilă, decît să ne exprimăm profunda noastră îngrijorare față de credibilitate acelora care acum cîteva decenii ne mînau cu furie revoluționară la defilările de 1 Mai și 23 August, iar acum sînt organizatorii artificiiilor și concertelor rock de Ziua Europei, adepți înfocați ai capitalismului cam „unilateral dezvoltat” și a economiei de piață cam „nefuncționale”, ai pluripartitismului de vitrină și ai drepturilor omului și minorităților „cu voie de la poliție”?

És mindezt a forradalom utáni egyetlen valóban demokratikus gondolkodású ernyőszervezet közreműködésével. Megnevezzem?

Ilyen hamar elfelejtettük volna, hogyan kezelték az „elvtársak” – részben ugyanazok az elvtársak, vagy azok egyeneságú szellemi leszármazottjai – a kisebbségi kérdést, ha már itt tartunk, 89 előtt és hosszú ideig még az után is? Ilyen hamar újra kívánnók játszani a Magyar Népi Szövetség a Román Munkás Pártba való 50 évvel ezelőtti „önkéntes” felszippantásának tragikomédiáját? A történelem ennyire félelmetesen ismétlődne félévszázadonként? A saját beleegyezésünkkel és hozzájárulásunkkal? Nem egy diktatúrában

(continuare din pagina 4)

(continuare din pagina 1)

EUROPA NOASTRĂ

an, fiecare cetățean al Europei occidentale plătește din propriul lui buzunar reformele care se petrec sau ar trebui să se petreacă la noi, ceea ce nu-i puțin lucru, dacă avem curajul să calculăm cât contribuim fiecare din noi la solidaritatea cu cei nevoiași din propria noastră comunitate.

Integrarea europeană a fost aspirația multora dintre noi, în chiar zilele revoluției din 1989. Așa a luat ființă la Târgu-Mureș prima asociație civică independentă al cărei scop explicit a fost să ne acomodeze, din punctul de vedere al funcționării statului de drept, cu principiile și valorile Europei Unite, principii și valori care au rădăcini adânci și în tradiția noastră, a românilor sau a maghiarilor din Transilvania.

Am militat de la început, — platforma noastră din 30 decembrie 1989 o demonstrează, — pentru respectul drepturilor omului și ale minorităților, pentru descentralizare, subsidiaritate și regionalizare, pentru competență și concurență liberă într-o economie de piață funcțională, pentru transparența instituțiilor, pentru responsabilitatea guvernării, pentru ecumenism și solidaritate.

Am atacat rădăcinile naționalismului și antisemitismului, am combătut corupția, influența politică în justiție, restrângerea unor drepturi și libertăți fundamentale, aceea de expresie, de asociere sau de conștiință.

Cu toate eforturile noastre și ale întregii societăți civile, căreia i s-a adăugat apoi presa independentă,

comunitatea de afaceri proeuropeană, reprezentanții luminați ai bisericilor, România, nominalizată să înceapă negocierile de aderare în decembrie 1999 la Helsinki, nu mai face azi parte din acel grup, rămasă cu Bulgaria în afara lărgirii de la 1 mai 2004.

Trebuie s-o spunem răspicat: cauza principală a acestei decuplări a României este nu numai de natură economică, ci, mai grav, este dovada fragilității democrației noastre. Să nu uităm că Europa Unită este clădită nu doar ca o piață funcțională, ci mai ales ca o comunitate de idei și valori, care nu s-au născut de azi pe mâine, ci sînt rezultatul unei conștiințe disocieri a majorității europenilor de un trecut bazat pe iraționalitate, egoism și confruntare.

Sîntem conștienți că Europa Unită e departe de a fi un paradis, dar sîntem convinși că ea poate evolua, prin participarea cetățenilor săi la această operă de construire a viitorului comun, spre un continent al păcii și dreptății. Și aici, ca și acolo, este nevoie de oameni de curaj, care să-și asume riscul de a avea o opinie, de a gândi cu propriul cap și de a acționa fără frică indiferent de împrejurări.

Europa este rodul unui efort comun, avîndu-i ca protagoniști pe cei cărora le spunem părinții Europei. Europa nu poate fi importată, ea trebuie construită cu răbdare și dedicație chiar acasă la noi. Europa trebuie să-și afle părinți și în mijlocul nostru, altfel nu va rămîne decît o marfă perisabilă de import.

(Discurs de 9 mai 2004, Târgu-Mureș)

(continuare din pagina 3)

Mare înghesuială, mare

hanem egy – ha nem is tökéletes – demokráciában? Egy olyan eredeti demokráciában amelyben holmi látszat győzelmekért hajlandóak vagyunk feladni alapértékeinket és annak a köztiszteltnek a glóriáját amelyet egy évtizeden keresztül kiharcoltunk magunknak? Ezt nevezünk vajon jó vásárnak Európa és az európai értékrend felé való utazásunk közben? Vajon nem magunk alatt vágjuk ismét a fát? Felelőtlenül? Oare nu ne furăm iarăși căciula?

Faptul că, din bunăvoința electoratului român astăzi ne vor duce în Europa – de ne-ar duce! – acele forțe care mai pînă ieri erau antieuropene, nu ne umple inimile de bucurie, dar nici de invidie, cum ar putea să creadă cîrtitorii, ci de profundă îngrijorare. Căci nu poți să nu-ți pui întrebarea: cine pe cine va păcăli pînă la urmă? Și cine va ieși păcălit? Chiar credem că Europa lor și Europa noastră poate fi aceeași?

Festivitățile dedicate lărgirii fără precedent a Uniunii Europene de la 1 mai au creat mari emoții nu numai în „norocoasele” țări candidate devenite membre, dar și în „bătrîna” Europă. A fost totuși un moment istoric. Noi, cetățenii României, cu un ochi rîdeam și cu altul plîngeam. Bucuria apropierei graniței Europei pînă la Borș și Nădlac nu valorează prea mult pentru cetățeanul român care nu a văzut în viața lui 500 de euro la un loc.

Va privi Europa în continuare la televizor. Și va zburda peste frontierele volatilizate ale Europei unite prin reprezentanții săi aleși.

Deși este o zi festivă, se cade să fim realiști. Integrarea noastră în 2007 este, în mod evident, o iluzie. Atîta timp cît *aquis*-ul comunitar, fie și cu toate capitolele încheiate (deși cele mai grele 8 capitole sînt încă deschise), nu este decît o altă „formă fără fond”, economia de piață funcțională este doar un vis frumos, capacitatea administrativă a țării seamănă mai de grabă cu cea fanariotă iar mentalitatea generală cu cea otomană, iar în anii electorali, cum este și aceasta, clasa noastră politică, răspunzătoare în bună măsură pentru eșecurile reintegrării României odată cu ceilalți zece, caută țapi ispășitori – șeptelul nostru de țapi este inepuizabil –, e bine să fim cu picioarele pe pămînt și să ne vedem de treabă.

Da, vom intra în Uniunea Europeană. Vom intra în Europa atunci cînd cel puțin elita noastră politică va crede în ceea ce spune și va face ceea ce așteaptă de la ea cetățeanul. Cînd valorile vor fi mai importante decît jocul frivol al integrării. Cînd ne vom da seama că păcălind pe alții ne păcălim pe noi. Cînd vom renunța definitiv să ne furăm căciula.

Va fi momentul nostru istoric. Atunci poate nici nu va mai conta dacă mai există sau nu Uniunea Europeană.

Monumentul

„Atunci când justiția nu reușește să fie o formă de memorie, memoria singură poate să fie o formă de justiție” (Ana Blandiana)

După 1989, se aștepta ca ruptura de comunism să fie una totală și definitivă. Un proces moral al comunismului, o lege a lustrației au așteptat 14 ani și continuă să mai aștepte. *Eroii sunt obosiți* avertiza Adam Michnik procesul – conștient sau nu – de marginalizare a foștilor disidenți în întreaga lume post-comunistă. Este poate unul dintre puținele procese la care România a depășit celelalte țări fost-comuniste.

84% dintre români consideră că țara are nevoie de un conducător puternic care să facă ordine în țară, se pronunță pentru un regim autoritarist iar sondajele de opinie de după 1990 ne-au obișnuit cu un număr foarte mare al celor care doresc reîntoarcerea la un regim comunist. În plus fenomenul de negare sau trivializare a suferințelor îndurate îndărătul închisorilor comuniste își găsește adepți în toate mediile. Rezistența non-violentă împotriva unui sistem bazat pe minciună, conformism, oportunist cras, teroare și încălcări flagrante ale drepturilor și libertățile fundamentale — un model de demnitate — este treptat treptat acoperită de uitare.

Intoleranța religioasă a sistemului comunist a lovit Blajul, centru al greco-catolicismului atât prin decimarea elitei preoțești și laice dar și prin izolare și pauperizare sistematică. Toți cei care au înțeles că nu există salvare în interiorul sistemului au riscat umilințe și jigniri, privare de libertate în numele unei iubiri profunde a adevărului, a dreptății, a libertății și a apropielii lor. Modelul de demnitate nu a servit însă, din păcate, unei igienizări morale a societății

românești.

În România anului 2004 este riscant să vorbești despre respectarea libertății religioase. Raportul de țară vorbește de necesitatea de reformare a Decretului Cultelor Religioase, de situația proprietăților neretrocedate. La acestea se azonează din timp în timp propunerea de a avea o biserică națională și încercarea de a mântui întreg neamul – inclusiv pentru lașitatea de a fi susținut prin tăcere regimul comunist — prin ridicarea de catedrale. Iar glasul celor care protestează este din ce în ce mai firav iar numărul lor se împuținează zi de zi.

Nostalgicilor comunismului li se vor alătura generațiile care astăzi în școală nu sunt conștientizați de pericolul unui regim dominat de un partid unic pentru care respectarea drepturilor și libertăților fundamentale este doar un exponat în democrația—vitrina pregătită cu ocazia vizitelor oficialilor europeni sau a celebrărilor din ce în ce mai numeroase.

De aproape 15 ani, Liga PRO EUROPA a avut drept principiu călăuzitor adevărul: prelucrarea critică a trecutului comunist, demascarea încălcărilor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, semnalarea încercărilor de eludare a principiilor democratice. Adevărul nu este un brand de succes în România contemporană iar cei care s-au pus în slujba lor sunt sortiți într-un fel sau altul izolării. Această stare de fapt, ne învață să apreciem cu atât mai mult inițiativele și realizările celor care, împotriva vântului, aduc în fața opiniei publice modele de demnitate și atrag atenția asupra restanțelor fragilei noastre democrații.

Memoria, fie ea și colectivă nu se poate substitui justiției dar poate constitui un bun început, pentru că un monument dedicat deținuților politici este în fapt un monument al VERTICALITĂȚII.

Laura Ardelean

Final de „universitate”

Colegiul Democrației

Fondată la 30 decembrie 1989, Liga Pro Europa, este una din primele organizații neguvernamentale din România post-comunistă. Această organizație în timp a dobândit structura unui colegiu al democrației, funcționând ca o universitate voluntară.

Ca orice universitate și Colegiul Democrației își primește „studentii” în urma unui examen scris și a unui interviu. Devenind „student” al acestei universități volante, urmezi cursuri și participi la prelegeri bilunare, susținute de oameni de seamă ai vieții politice, economice, sociale și judiciare. Temele prelegerilor au rolul de a dezvolta exercițiul democratic în raportul cetățean-stat de drept, cetățean-comunitate internațională, și ca aceste prelegeri să nu fie doar o teorie pură, în cadrul Colegiului sînt organizate ateliere de lucru în care „studentii” aplică practic teoria însușită.

Un astfel de atelier foarte apreciat a fost vizita la București și apoi la Budapesta a instituțiilor: Președinție, Guvern, Parlament, ambasade.

A fost un atelier activ în care pe lângă faptul că ne-am familiarizat cu locațiile acestor instituții, am participat efectiv

la ședințe de lucru în plen, am purtat discuții cu senatori și deputați, precum și cu ambasadorii celor două țări. Acest atelier fiind cotelat ca o experiență nouă pe care nu am fi trăit-o la vîrsta noastră de 16-18 ani dacă nu am fi fost membrii Colegiului Democrației.

Dar... timpul a trecut și anul „universitar” s-a încheiat printr-o activitate frumoasă și emoționantă: „Primăria Tinerilor”, în care simulînd o ședință de lucru a Consiliului Local Tg-Mureș, prezidat de „președinta de ședință” Ispas Andrada Simona și asistată de „primarul” Benke István, s-au adoptat „hotărîri” după toate regulile administrației locale, hotărîri care vizează viața cetățeanului a tîrghomureșenilor.

A fost lucrarea noastră de „licență” pe care am trecut-o cu brio și pentru care ne mulțumim celor care ne-au îndrumat.

Un sentiment de regret acum la final pentru că s-a încheiat anul „universitar” dar un sentiment profund democratic că am învățat să fim prieteni, buni colegi și chiar dacă aparținem unor etnii diferite putem să ne privim în ochi și în spirit democratic să soluționăm problemele vieții cotidiene.

Ispas Andrada

ZIUA EUROPEI

Laudatio pentru Doina Cornea

Doina Cornea este marea doamnă a rezistenței anticomuniste din România, una din acele puține personalități care au cutezat să protesteze deschis, cu orice risc, împotriva barbariei totalitare, împotriva pervertirii universităților, a dărîmării satelor și bisericilor, a întunericului care a apăsât această țară peste o jumătate de secol.

Doina Cornea provine dintr-o familie de intelectuali români greco-catolici și încă din 1949, studentă fiind, a început să fie urmarită de securitate, ca un "element dușmănos", recalcitrant și rebel. Studentă la filologie, mai apoi cadru universitar la catedra de limba franceză din Cluj, Doina Cornea nu s-a împăcat niciodată cu obediența și frica pe care le impuneau regimul comunist. Ea a reușit, în ciuda hărțuierilor la care era supusă, în ciuda anchetelor și supravegherii permanente, să creeze o breșă în tăcerea care înconjura România. Scrisorile ei, adresate în aparență Europei Libere și presei occidentale, au avut un efect covârșitor asupra generației noastre, căci ele ni se adresau de fapt nouă și ne îndemneau să ne învingem lașitatea, și oportunismul, să ne asumăm deschis valorile în care credem, așa cum crezuseră și cei dinaintea noastră. Doina Cornea, cu securitatea la poartă, formula cu liniștea sufletească pe care o are și azi, lungi rechizitorii la adresa sistemului totalitar și apoi, într-un cimitir sau la un colț de stadă, le transmitea unor binevoitori prin care ele ajungeau la cunoștința întregii lumi.

Firavă și singură, Doina Cornea a zidit pentru noi toți un monument al curajului. Întii, curajul dinlăuntrul nostru, acela de a ne recunoaște lașitatea și de a o învinge. Apoi, monumentul simbolic al disidenților pe care nici moartea nu-i poate face să abjure de la convingerile lor. Chiar părăsită de colegi și cunoștințe, când devenise periculos să întreții relații cu un disident, Doina Cornea nu a fost singură. Ea a avut privilegiul și lumina interioară pe care au ilustrat-o în istorie un Galilei sau un Giordano Bruno.

Doina Cornea, scrierile și interviurile ei, ar trebui să fie materie de studiu în universitățile noastre. În loc de acest statut care i se cuvine mult mai mult decît oricărui din eroii

efemeri ai zilelor noastre, pe Doina Cornea o vedem prea rar. Nu o invită să conferențieze universitățile noastre care pregătesc tinerii pentru noi lașități, o evită presa noastră dornică doar de vedete de carton, o ocolesc intelectualii cărora întîlnirea cu ea le provoacă nedorite examene de conștiință, o ironizează politicienii care, în numele pragmatismului, sînt gata să ne întoarcă în trecut.

Doina Cornea nu este un personaj confortabil pentru conștiințele noastre, este oglinda în care preferăm să nu privim, pentru a nu vedea cum ne-a mutilat minciuna, compromisul sau vînzarea aproapelui.

În casa sa modestă din dealul Clujului, uitată de (multă) lume, plătindu-și cu greu dările, Doina Cornea trăiește anii senectuții alături de cei apropiați: episcopii martiri ai greco-catolicilor, Wojtila cel ce a dus Polonia spre libertate, Mihai I și Monseniorul Ghica. Într-un colț de cameră zac dosarele ei de securitate, cu toate scisorile și biletele adresate lumii și nouă, puse în ordine de arhivele de represiune. Firava doamnă din Cluj nu este curioasă să afle totul, nu vrea să aibă lista completă a celor ce au trădat-o, pentru a nu-și popula și acești ani cu tristețea deziluziilor.

Sîntem onorati că Doina Cornea, această mare doamnă a disidenței românești, ai cărei simili se pot număra pe degetele de la o mînă a acceptat titlul de membru de onoare al Ligii Pro Europa și dorim națiunii noastre să învețe să-și prețuiască valorile autentice înainte de trecerea lor în eternitate.

(Discurs la conferința de membru de onoare al LPE, Smaranda Enache)

Cuvînt de mulțumire către Consiliul de Coordonare al Ligii Pro Europa

Mulțumesc Consiliului de Coordonare al Ligii Pro Europa și în mod deosebit Doamnei Smaranda Enache de a-mi acorda titlul de membru de onoare al Ligii.

Este o cinste pentru mine de a mă număra printre membrii acestei organizații, ale cărei activități le-am urmărit cu un viu interes de-a lungul anilor. Mai mult chiar, am și participat la unele dintre ele. Avînd în vedere înrudirea care există între principiile promovate de Ligă și convingerile mele, mă consideram mai de mult – chiar nefăcînd parte din organizație – oarecum o membră a ei sau, cel puțin, aparținînd aceleiași familii spirituale.

Perioada de după 1989 a fost pentru România una de frămîntări, de erori, de mistificări și manipulări politice, care s-au soldat nu o dată cu conflicte grave, chiar cu vărsări de sînge. Mă refer la guvernările care au acoperit cele trei mandate Iliescu. În confuzia generală, dar voit provocată și organizată politic, Liga și-a propus, prin mijloacele ei specifice, să trezească în conștiințe simțul responsabilității civice, să definească drepturile și obligațiile cetățenilor, ale grupurilor etnice, profesionale, culturale – unele

față de celelalte și toate împreună față de un stat dominat încă de mentalități totalitare, abuzive și imorale. De asemenea, Liga și-a propus să militeze pentru o legislație modernă, europeană; pentru drepturile unor culte religioase, marginalizate cu rea-credință (cum e Biserica Greco-Catolică, de pildă); pentru respectarea proprietăților; pentru drepturile omului, în general.

În tot acest răstimp, ne-am regăsit nu o dată cu Liga, cu Doamna Smaranda Enache – domnia sa ca organizatoare ale unor mese rotunde, iar eu ca invitată – apărînd împreună aceleași valori și aceleași cauze. Dar pe lîngă aceste conferințe și mese rotunde, Liga își mai promovează ideile prin niște publicații de valoare. Sînt convinsă că aceste idei, adevărate jaloane de conviețuire armonioasă, pot îmbogăți tinerele conștiințe și, mai ales, le pot forma. Aceste tinere conștiințe vor sta la temelie unei țări moderne și civilizate. Doar încercînd să ne schimbăm mentalitățile România se va schimba statornic și în profunzime.

Doina Cornea

MEMBRII de ONOARE LPE

Kató Béla tiszteletes laudációja

Vannak emberek, akik építenek. Templomot, iskolát, közösséget, a műveltség és szeretet otthonát, menhelyet, sietve, lázasan, építenek, mintha a rájuk bízott talentummal kellene elszámolniuk és a végső szóra készülnének: a kötelességemet teljesítettem, a szolgálatomat megtettem.

Vannak emberek, akik építenek, pedig tudják, hogy az emberiség rombolás – ösztöne jóval erősebb, mint az építés tisztelete. Akik nagy rombolásokat néztek végig, építmények és szellemi edificiumok felégetését, mégis építenek. Megszállottan, de nyugodt rendszerességgel. Jeremiás felismerésével: „mintha csontjaimba rekesztett tűz volna, hirdetem kell az Úr ígését”. Más nem tehetnek. Építenek.

Vannak emberek, akik építenek és gesztusuk nem befele forduló. Mindenkinek építenek és az építmények kapuit szélesre tárják. Saját népük mellett minden más népet terelnek be a kapukon. Pál apostolra figyelnek: „köteles vagyok mind zsidóknak, mind görögöknek szolgálni”. De felvállalják: „inkább én magam lennék elkárhozott csak hogy az én népem üdvözljön”.

Vannak emberek, akik építenek. Rászorulóknak, gyermekeknek, elesetteknek. És hallgatnak, ha a mű kész. Kitérnek a dicséret és dicsőség elől. Felelősségük előre mutat de a jelenben gyökerezik. Látnak és hallanak. Hallják Hóseást: elvész az én népem, mivelhogy tudomány nélkül való. Ez sarkallja őket, felvállalásra predesztinálja.

A Pro Europa Liga ebben a fényben látja Kató Béla tiszteletest. Nagy tanulságaink vannak 15 év alatt. A civil társadalom gyengeségei ítéletként lebegnek felettünk. Reményeink azokhoz kapcsolódnak, akik oldani próbálják tehetetlenségünket. Féltő, hogy csak nevében demokratikus az

az államberendezés, amely nagy figyelemmel oltja ki az állampolgári kezdeményezés apró lángjait. Amelyik éppúgy retteg a polgári összefogástól, egy bármely kérdésben alakuló nem felülről irányított közvéleménytől, ébredező szolidaritástól, mint ahogy ezt volt alkalmunk megismerni még. Vezetők mindent tudnak helyettünk, vállainkon egyengetik jövőjüket, értetlen elképedéssel fogadják a bírálatot. Sa régi jó módszerrel semlegesítenek: ők hoznak létre alapítványokat, kifogják a szelet vitorláinkból, hajóink sekély vizeiken ringatóznak, kitörni az összefonódások zátonyai között veszélyes. Nem ezt akartuk, tiszta, nagy vizeket akartunk, morális gondolati megújítást, a szellem napvilágát. Valami mást elvett ideáljaink helyébe, legalább múltunkat, a néven nevezetett. Magától nem jött, s a milliók akik a változást sóvárogták, bénán nézték a torz metamorfózist, a szabadság spontán hódítása mellett a visszarendezés virtuóz módszereit, nem mozdultak, nem kiállították, ma is legfennebb sebeiket mutogatják és vesztett illúzióikat siratják. Don Quixotei szerepre osztották azt, aki mozdult, kiáltott, kockáztatott a zátonyok között. E kevesek közé tartozik a Pro Europa Liga is. Megtette, amit tehetett, néha többet is,

mint óvatos demokraták. Ezért arra kérjük Kató Béla tiszteletest, tőlünk, mint fegyvertársaktól fogadja nagyra-becsülésünk szerény jeleit. A civil társadalom erősödésének, önállóságának harcosa ő is, szerepvállalásának, építő erejének révén. Építményei lehet, maradandóbbak, de céljaink közösek. Európa felé araszolva, az igaz értékeket, morális jobbult, az emberi lét tiszteletét, a magasabbrendű eszmeiséget elfogadó társadalmat kívánja ő is segíteni. Ezekkel a gondolatokkal nyújtjuk át most a Pro Europa Liga tiszteleti tagságának szimbólumait.

Csíky Boldizsár

Hölgyeim és Uraim!

Kedves közönség!

Igen nagy megtiszteltetés számomra, hogy a mai napon a Pro Europa Liga tiszteletbeli tagjává választott, különösen olyan személyiségek társaságába, mint Doina Cornea asszony és Gerhard Möckel úr.

A Pro Europa Liga célkitűzéseinek és programjának értékét különösen igazolja az a tény, hogy május elsejével újabb tíz ország csatlakozott ahhoz az Európához, amelyhez mindig is tartozott, de amelytől a II. világháború elválasztotta. Mi azonban, különösen erdélyiek, kissé csalódottak vagyunk, hogy nem kerülhettünk egyszerre az Unióba azokkal a szomszédainkkal, akikkel a történelem folyamán mindig egy hajóban voltunk. Egy régi II. világháborús történet jut eszembe, melyet egy prédikáció

illusztrációjaként olvastam. A történet a világháború végén zajlott le, amikor a németek visszavonulásra kényszerültek a francia hadszíntérről. A németeknek elesett egy katonájuk, bajtársaik bevitték egy katolikus temetőbe és engedélyt kértek a plébánostól, hogy eltemethessék. Ő azonban egyházi törvényeire hivatkozva megtagadta ezt, mivel a német katona protestáns volt. Így a bajtársak csak a temető kerítésén kívül, egy méterre az árokba tudták eltemetni. A háború véget ért és a bajtársak visszatértek az elhunyt szüleivel, hogy hazavigyék a holttestet és tisztességesen eltemessék. Megdöbbenve tapasztalták azonban, hogy nem találják a holttestet azon a helyen, ahol eltemették. Segítségért ismét a paphoz fordultak, aki elmondta, hogy azon az éjszakán,

(continuare în pagina 8)

ZIUA EUROPEI

(continuare din pagina 7)

amikor ez az esemény megtörtént, egész éjjel nem tudott aludni, mert lelkiismerete nem engedte és reggel, mikor megvirradt egy méterrel kijebb tette a kerítést, hogy a katona a temetőben nyugodhasson.

A mostani EU bővítés is egy kerítés kinnebb helyezése, amivel Európa már régóta adós, de a hidegháborús évek által felépített kerítések, falak nem tették ezt lehetővé. Rendkívül sok fal épült fel ezekben az években, amelyek azonban nem kőből vannak, hanem sokkal keményebb anyagból készültek, úgy mint a góg, a gazdagság, a hatalomvágy.

A számomra írt laudációban utalás történik arra, hogy milyen kitartóan építettük újra Illyefalván a középkori vár falait és köréje azt a sok-sok intézményt, amelyek az oda belépőknek európai légkört teremtenek. Én is falakat

építettem, de ezeken a falakon mindig nagy és nyitott kapuk vannak, amelyen bárki bejöhét. Erdélyben mindig várak és városok mögött éltek a különböző etnikumok és előbb-utóbb mindenik megnyitotta a maga kapuját a másik előtt. Ezáltal vált lehetővé egymás kultúrájának a megismerése és ezáltal vált gazdagabbá mindenik nemzet. Ma, Európa napján bízunk abban, hogy a schengeni határon kapu is van, amelyen keresztül mi is rövidesen beléphetünk abba a családba, amelyhez mindig is tartoztunk. Azért megtiszteltetés számomra ma ez a kitüntetés, mert a Pro Europa Liga tagjai a 89-es fordulat után egyértelműen és sohasem tévesztve szem elől a célt, rakták le annak az útnak az alapjait, amely Európába visz. Köszönöm, hogy én is ezen az úton haladhatok és talán egy követ nekem is sikerült elhelyeznem ezen az úton. Köszönöm, hogy meghallgattak. Isten áldását kívánom mindannyiuknak.

Kató Béla

Doamnelor și Domnilor! Onorat public!

Este o mare onoare pentru mine că am fost ales astăzi membru de onoare al Ligii Pro Europa, mai ales în compania unor personalități ca doamna Doina Cornea și domnul Gerhard Möckel.

Valoarea obiectivelor și programelor Ligii Pro Europa este pe deplin confirmat de faptul că, la 1 mai adăseră alte zece noi țări la acea Europă căreia îi aparținuseră din totdeauna, dar de care fuseseră despărțite de cel de-al doilea război mondial. Noi însă, ardeleni mai ales, suntem ușor dezamăgiți că nu am putut accede în Uniune împreună cu acei vecini cu care, de-a lungul istoriei am navigat mereu în aceeași corabie. Îmi vine în minte o întâmplare veche, de pe vremea războiului, pe care o citeam ca ilustrație la una dintre predici. Întâmplarea s-a petrecut către sfârșitul celui de-al război mondial, când trupele germane erau nevoite să se retragă de pe câmpurile de luptă din Franța. Unul dintre ostașii germani căzuse, iar camarazii săi l-au dus într-un cimitir catolic, cerându-i aprobare preotului să-l poată înmormînta. Acesta a refuzat însă, motivînd că, decedatul fiind protestant, nu-i permit legile bisericești. Așa că, ostașul nu a putut fi înmormîntat decît dincolo de gardul cimitirului, în șanțul acestuia. Războiul s-a terminat și foștii camarazi s-au reîntors împreună cu părinții ostașului ca să-l ducă acasă și să-l înmormînteze cum se cuvine. Au fost însă surprinși că nu-l mai găseau în locul în care îl înmormîntaseră. S-au adresat din nou preotului care le mărturisise, că în noaptea aceea de după evenimentul respectiv, nu a putut să închidă un ochi din cauza remușcărilor, iar dimineața cum s-a luminat, a mutat gardul cu un metru, ca ostașul să se poată odihni în interiorul cimitirului.

Și extinderea actuală a Uniunii este un fel de mutare a gardului în afară, o datorie veche a Europei, pe care zidurile ridicate în anii războiului rece nu au făcut posibilă. Prea multe ziduri au fost ridicate în acești ani, nu din piatră, ci din materiale mult mai rezistente, cum ar fi

îngîmfărea, bogăția sau dorința de putere.

În laudația-mi adresată se face referire la consecvența cu care am (re-)clădit zidurile cetății medievale din Ilieni, iar în preajma acestora acea multitudine de instituții care creează o atmosferă europeană pentru vizitator. Și eu am clădit ziduri, dar aceste ziduri sînt pline de porți largi deschise prin care poate intra oricine. În Transilvania diferitele etnii au trăit mereu în spatele unor ziduri ale cetăților și orașelor, dar mai de vreme sau mai tîrziu fiecare și-a deschis poarta către celălalt. În felul acesta a fost posibilă cunoașterea culturii celuilalt, în felul acesta a devenit fiecare națiune mai bogată. Astăzi, de Ziua Europei, sîntem plini de speranțe că și frontiera de la Schengen are porți prin care vom putea în curînd pătrunde în familia căreia îi aparținuserăm din totdeauna. Această distincție constituie o onoare pentru mine pentru că membrii Ligii Pro Europa, fără să piardă din ochi vreodată țelul fixat după schimbarea din '89, au pus bazele drumului care duce spre Europa. Vă mulțumesc că pot merge alături de voi pe acest drum pe care sper că voi putea așeza și eu o piatră. Vă mulțumesc pentru atenție. Domnul să Vă binecuvînteze.

Kató Béla

MEMBRII de ONOARE LPE

Laudatio pentru pastorul Kató Béla

Există oameni care construiesc. Biserici, școli, cămine ale culturii și iubiri aproapelui, adăposturi, construiesc febril, în grabă, ca și cum ar trebui să dea socoteală cuiva cu talentul cu care au fost hărăziți, ca și cum s-ar pregăti pentru ultimul cuvânt: mi-am făcut datoria, mi-am încheiat menirea.

Există oameni care construiesc deși știu că instinctul de distrugere al omenirii este mult mai puternic decât respectul edificării. Cei care au avut prilejul să vadă cu ochii marile distrugereri, mistuirea unii edificii arhitecturale și spirituale, construiesc totuși. Cu un elan posedat, dar cu un calm sistematic. Cu iluminarea lui Ieremia parcă: „parc-ar fi foc tremurându-mi în oase, trebuie să propovăduiesc cuvântul Domnului”. Nu pot face altfel. Construiesc.

Există oameni care construiesc, gestul lor nefiind orientat spre ei înșiși. Construiesc pentru toată lumea și deschid larg porțile clădirilor ridicare. În afară de propriul popor îi poftesc înăuntru pe enoriașii tuturor. Își ațintesc privirea spre apostolul Pavel: „Eu sunt dator și Grecilor și Barbarilor, și celor învățați și celor neînvățați.” Dar își asumă și riscul: „mai bine să fiu eu blestemat, dar poporul meu să se mîntuiească”.

Există oameni care construiesc. Pentru nevoiași, pentru copii, pentru cei căzuți. Iar cînd opera este terminată, se scufundă în tăcere. Se eschivează din fața laudelor și a gloriei. Responsabilitatea lor privește înainte dar se înrădăcinează în prezent. Ei văd și aud. Ei îl aud pe Osea grăind: pier pe poporul meu din lipsă de știință. Acest lucru îi împinge înainte și îi predestinează asumarea responsabilității.

Liga Pro Europa îl vede pe pastorul Kató Béla într-o astfel de lumină. Învățămintele noastre din acești cincisprezece ani sînt importante. Slăbiciunile societății civile atîrnă deasupra noastră amenințător. Speranțele noastre se leagă de cei care încearcă să ne descâlcească neputințele. Teamă ne e că sistemul care stinge cu ațita zel micile flăcărui ale inițiativelor cetățenești este democratic

doar cu numele. El se ferește în aceeași măsură de solidaritatea cetățenească ca și de opinia publică nesupravegheată. Liderii lor știu totul în locul nostru, își netezesc viitorul cocoțați pe umerii noștri, receptează cu uimire critica noastră. Și neutralizează totul prin metode încercate: înființează fundații care deturneză vîntul din pînzele noastre civile, astfel că corăbiile noastre sînt nevoite să navigheze în ape puțin adînci, printre încrengăturile bancurilor de nisip de unde nu-i lesne de evadat. altceva am fi vrut, am fi vrut ape largi și curate, o înnoire morală a gîndului, spiritul luminat la miezul zilei. Ceva ce să înlocuiască idealurile noastre răpite, barem trecutul nostru nealterat.

N-a venit de la sine, și milioanele de oameni care tînjiseră după schimbare priviseră paralizați metamorfoza grotescă, metodele de mare virtuozitate ale restaurării alături de cuceririle spontane ale libertății, fără să miște, fără să strige, nici astăzi nefăcînd decît să-și dezvelească rănile și să-și plîngă iluziile pierdute. Cei care s-au mișcat, au strigat, au riscat prin vîltoarea cataractelor fuseseră distribuiți în rol de Don Quijote. Printre acești puțini se află și Liga Pro Europa. A făcut ce a putut, cîteodată mai mult chiar decît democrații prudenți.

Îl invităm deci pe domnul Kató Béla, să primească din partea noastră, ca de la niște frați de arme, semnele modeste ale înaltei noastre stime. Domnia sa este, ca și noi, prin asumarea rolului său constructiv un militant pentru fortificarea și independența societății civile. Edificiile domniei sale poate că vor fi mai trainice, dar țelurile noastre sînt comune. Domnia sa, ca și noi, apropiindu-ne încet de Europa, țintește curățirea morală, respectarea demnității umane, o societate capabilă de asimilarea unei spiritualități superioare. Cu aceste gînduri Vă decernăm acum simbolurile statutului de membru de onoare al Ligii Pro Europa.

Csiky Boldizsár

Centrul Intercultural

Crosul PRO EUROPA

Număr total participanți: 360

Categorii de vîrstă (femei/bărbați): 8

Premii speciale: cel mai vîrstnic participant, cel mai tînăr participant, cea mai numeroasă familie

**Târgu-Mureș
Marosvásárhely
Neumarkt**

9 MAI 2004

Localități: Târgu-Mureș, Alba Iulia, Constanța, Miercurea-Ciuc, Sebeș, Sibiu, Baia Mare, Luduș, Pitești, Vulcan, Medgidia, Mediaș, Odorheiu-Secuiesc, Sîngeorgiu de Mureș, Sighișoara, Sînpaul, Sîntana, Bistra Mureșului, Hunedoara, Valea Izvoarelor, Sâncrai.
Participare specială: grupul voluntarilor Peace Corps din Târgu-Mureș.

ediția a XI-a

ZIUA EUROPEI

Laudatio für Gerhard Möckel

Geehrte Damen und Herren,

Der Dezember des Jahres 1989 hat uns allen, die wir hier in diesen Gegend Europas lebten, einen, von vielen von uns, unerhofften, aber oft geträumten Wunsch in Erfüllung gebracht: die Freiheit, frei zu sein, frei zu denken und zu handeln, sowie frei unsere Zukunft zu schmieden.

Für unsere deutschsprachigen Nachbarn, mit denen wir die ganze Geschichte der letzten 40 Jahre duldeten, bedeutete die Freiheit auch die Möglichkeit, nach langer Zeit, mit lieben Verwandten und Freunden sich wieder zu treffen, aber nicht nur da, in Siebenbürgen, sondern auch „drüben“, in Deutschland, im Lande wo fast jeder Sachse weiter zu leben geträumt hat.

Gegen diese Menschenlawine, die in Richtung Deutschland strömte, gab es Leute die Kraft und Mut hatten, ihr Leben, hier, in Rumänien zu schmieden, sogar den „vergoldeten Westen“ zu verlassen, um hier, in Siebenbürgen, ein neues, jetzt freies Leben zu beginnen.

Einer von diesen kühnen Menschen war auch Herr Gerhard Möckel, den wir heute ehren möchten.

Verbrachte der junge Gerhard Möckel seine Kinderjahre, erst in seinem Heimatort und dann, später, nach dem Jahre 1933, in Kronstadt, wo der Vater als Stadtpfarrer gewählt wurde. Vor-, und während des Krieges, kam der damalige Legationsrat der Deutschen Botschaft aus Bukarest, Herr Hans-Bernd von Haefen, mit seiner Frau, auf Besuch nach Kronstadt. Weder die Gäste noch die Gastgeber waren bezüglich der politischen Lage im Lande und in ganz Europa, begeistert. Die ständigen Besprechungen, deren Sinn gegen das Naziregime und überhaupt jede Diktatur war, haben den jungen Möckel tief beeinflusst. Weil es die Rede nicht nur von passiven politischen Meinungen war, gegen Ende des Krieges fiel der Legationsrat als Opfer wegen einer aktiven Teilnahme an einer Verschwörung gegen Hitler.

Nach den Grausamkeiten des Krieges, war es für ihn nicht nur eine Familientradition, sondern auch ein Ruf, theologische Studien zu besuchen. Im Jahre 1952, endete er erfolgreich seine Studien, und, als Anerkennung seiner Kenntnisse, war eine Zeitlang wissenschaftliche Hilfskraft an der Universität Göttingen und nachher begann er seinen Dienst als Pfarrer.

Im Jahre 1962, Gerhard Möckel anfangs, Studienleiter an der evangelischen Akademie in Berlin-West war. Nachher, fungierte er als Pfarrer der evangelischen Gemeinschaft aus Berlin-Dahlem. Zwischen 1979-1987, war er Studentenpfarrer in Heidelberg. Erwähnungswert ist auch der Umstand, dass er im Zeitraum 1972-1976, als ehrenamtlicher Vorsitzender der „Aktion Sühnezeichen“ auch in Deutschland gearbeitet hat.

Das Jahr 1989, war auch für ihn, eine große Wende. Er ließ zu erst pensionieren, dann übersiedelte, nach einer Zeit, nach Hermannstadt, zusammen mit seiner Frau, Dorothea Koch-

Möckel, die Tochter einer Rechtsanwaltes, Dr. Hans Koch, der als aktiver Gegner der Nazis, im Jahre 1945, ermordet wurde. Sicher, war sein Entschluss nach Siebenbürgen zurückzukommen, nicht ein Zufall, es war auch ein Risiko für seine schwache Gesundheit. Es war keine Lustreise, seine Pläne haben nicht gezielt, seine Rentnerjahre ruhig und bequem, umgekreist von seinen Jugenderinnerungen, zu verbringen. Da er ein ganzes Leben aktiv war, da er mit, und für die Menschen arbeitete, seine Entscheidung hat ein gewisser Ziel gehabt. Als Junge war er Zeuge und sogar Teilnehmer beim Wiederaufbau Deutschlands. Bestimmt, hat er bemerkt, dass der Aufbau oder die Gründung einer demokratischer Mentalität der Gesellschaft, schwerer als der Aufbau von Ortschaften oder

Betriebe ist. Andererseits, sollen wir nicht vergessen, Gerhard Möckel hat auch die andere Variante des Terrors, das Kommunismus, kennengelernt: wegen einer tragischen juristischen Parodie – „der Schwarzen-Kirche Prozess“ – duldeten sein Vater, unschuldig, langenschwere Kerkerjahre. Darum, war er überzeugt, hier in Siebenbürgen, auch viel zu tun zu haben.

Erster Erfolg seines Strebens war die Gründung, im Jahre 1991, der Evangelischen Akademie Siebenbürgen, die als Ziel das Zusammentreffen der Deutschen mit allen Mitglieder der rumänischen Gesellschaft hatte. Mit diesem in Zusammenhang hat die Pro Europa Liga, neben andere nichtstaatlichen Stiftungen auch Vorteil genossen.

Im Laufe der Zeit hat Gerhard Möckel auch gekämpft, für Evangelische Akademie Siebenbürgen einen ständigen modernen Sitz zu haben, der „ungewöhnlich in jeder Beziehung“ sei.

Die Gegner dieser Initiative hatten, ihrer Seite, auch Recht: viele verlassene Gebäude, die einst den Deutschen gehörten, standen zur Verfügung, um umgebaut zu werden. Die Entscheidung, ein ganz neues Gebäude bauen zu lassen hatte auch eine Symbolistik: eine neue Mentalität, eine neue Gesellschaft, muss neu von Grund auf aufgebaut und nicht geflickt werden. Der Grundstein des Tagungs-, und Begegnungszentrums „Hans-Bernd von Haefen“ wurde im Jahre 1997 gelegt. Gegenwärtig ist der Traum und Ziel seines Strebens schon errichtet. So wie er sich das vorgestellt hatte, ist das Tagungs- und Begegnungszentrum „Hans-Bernd von Haefen“ kombiniert mit südosteuropäischen Herzlichkeit und westlichem Tagungsstandard.

Es geben – sicher – viele Seiten der Tätigkeit des Herrn Dr. Gerhard Möckel, die hier nicht erwähnt wurden, aber, für sein Streben die interethnischen und interkulturellen Beziehungen in Siebenbürgen zu fördern, für die bessere gegenseitige Zusammenarbeit mit anderen nichtstaatlichen Stiftungen des Landes, hat der Koordinationsausschuss der Pro Europa Liga zu überreichen.

In Namen des Koordinationsausschusses
der Pro Europa Liga
Mircea Suhăreanu

MEMBRII de ONOARE LPE

Laudatio pentru Gerhard Möckel

*Doamnelor și domnilor,
Stimați oaspeți,*

Anul 1989 a adus pentru noi toți aflați în acest colț al Europei, împlinirea unei dorințe, de unii nesperată, însă de toți mult dorită: libertatea, libertatea de a gândi liber, libertatea de a-ți făuri propriul viitor.

Pentru vecinii de lângă noi, germani de origine, cu care am suportat laolaltă istoria ultimilor 40 de ani, libertatea însemna și posibilitatea reîntâlnirii cu ființe dragi, prieteni și rude, însă nu aici ci „dincolo” în Germania, țara unde aproape oricare german visa să își petreacă pe mai departe zilele.

Contra acestei „lavine umane” ce se revărsa în direcția Germaniei, au existat și persoane ce au avut tăria și curajul de a-și făuri aici în România propria viață sau chiar să părăsească „Vestul aurit” pentru a începe o nouă viață, aici în Transilvania.

Unul dintre acești domni temerari a fost și dl Gerhard Möckel pe care vrem să-l onorăm astăzi.

Tînărul Gerhard Möckel și-a petrecut copilăria mai întâi în orașul natal apoi, după 1933, la Brașov, unde tatăl său fusese mutat cu serviciul. În perioada premergătoare, da și în timpul războiului, venea adesea în vizită la Brașov consilierul de legația al Ambasadei Germane din București, dl Hans Bernd von Haeffen cu soția sa. Nici oaspeții și cu atât mai mult gazdele nu manifestau încântare față de situația politică din țară, ca de altfel din întreaga Europă. Poziția consecventă antinazistă a interlocutorilor ca și atitudinea potrivnică oricărui fel de dictatură, în general, l-a marcat pe tînărul Möckel. De altfel, pentru că atitudinea politică a consilierului de legație von Haeffen nu a fost numai una pasivă, ci din contră, acesta va cădea victimă ca participant activ la o conspirație contra lui Hitler.

După grozăviile războiului, decizia sa de a urma studii teologice nu a fost doar o simplă tradiție familială, ci o chemare. În 1952 el a terminat cu succes studiile și ca o recunoaștere a cunoștințelor sale a funcționat o vreme pe post de cadru auxiliar la Universitatea din Göttingen, după care și-a început cariera de pastor.

În anul 1962, Gerhard Möckel a ocupat la început funcția de coordonator de studii la Academia Evanghelică din Berlin West, apoi cea de pastor al comunității evanghelice din Berlin-Dahlem și – în fine – între 1979-1978 cea de pastor studentesc la Universitatea din Heidelberg. De remarcat este faptul că în perioada 1972-1976 a fost președintele de onoare al „Acțiunii reconcilierii” pe întreaga Germanie.

1989 a constituit și pentru el anul mării schimbări. Mai întâi, a intrat în pensie și după o vreme s-a decis să se reîntoarcă în Ardeal la Sibiu nu însă singur, ci însoțit de soția sa Dorothea Koch-Möckel, fiica avocatului dr. Hans Koch, adversar activ contra nazismului, omorât de aceștia în primăvara anului 1945.

Cu siguranță decizia de reîntoarcere în Ardeal nu a

fost una întâmplătoare, n-a fost o întâmplare faptul că nu a fost singur în această decizie riscantă sănătății sale.

De fapt, nu a fost o călătorie de plăcere, planurile sale nu au aspirat către petrecerea în liniște și comoditate a anilor de pensie, înconjurat de amintirile trecutei tinereți. Din contră, pentru că întreaga viață a fost un om activ care a lucrat cu- și pentru oameni, decizia sa a avut un scop precis.

Fiind tînăr, a fost martor și participant activ în procesul de reconstrucție a Germaniei. Cu siguranță, a observat că reedificarea sau punerea bazelor unei mentalități democratice a societății este mai grea decît reconstrucția unor localități sau întreprinderi. Pe de altă parte să nu oitem faptul că Gerhard Möckel a cunoscut și cealaltă variantă a terorii, cea comunistă; datorită unei tragice parodii „juridice”, cunoscută azi de istorici ca „procesul grupului de la Biserica Neagră”, tatăl său a suportat – nevinovat – ani lungi de temniță grea.

Gerhard Möckel a fost ferm convins că aici în Ardeal va avea mult de lucrat. Primul său succes, datorat strădaniilor tenace, a fost constituirea, în 1991, a „Academiei Evanghelice Transilvania”, o veritabilă placă turnantă a activității minorității germane din Ardeal; o platformă a contactelor germanilor din zonă cu toți reprezentanții societății românești.

Liga Pro Europa ca de altfel și alte organizații neguvernamentale s-au bucurat de această colaborare. Pe parcursul timpului, Gerhard Möckel a lupta ca Academia Evanghelică Transilvania să posede un sediu stabil și modern, care să fie (vorba pliantului-prospect ce îl prezintă la ora actuală) „neobișnuit în orice fel de relație”.

Adversarii acestei inițiative au avut și ei dreptate din punctul lor de vedere: erau disponibile o serie de clădiri ce au aparținut germanilor, plecați definitiv în Germania, care puteau fi renovate. Probabil că decizia sa de a construi din temelie o nouă clădire a avut simbolistica sa: o nouă mentalitate, o nouă societate se construiește din temelie, nu se cîrpăcește. Astfel, piatra de temelie a Centrului de conferințe și simpozioane (intitulat nu întâmplător) „Hans-Bernd von Haeffen” a fost pusă în 1997.

La ora actuală – visul și scopul strădaniilor a devenit realitate, el combinînd (după cum tot pliantul-prospect îl recomandă) „farmecul sud-est european cu standardele europene în domeniu”.

Ar mai fi – cu siguranță – multe aspecte din activitatea domnului Gerhard Möckel, care nu au fost relatate aici, însă și pentru cele relatate, în general, pentru strădaniile sale de activizare a relațiilor interetnice, interculturale și ecumenice din Ardeal, pentru o mai bună colaborare între Ong-uri, Consiliul de Coordonare al Ligii Pro Europa s-a decis să ofere Domniei sale titlul de membru de onoare.

Mircea Suhăreanu

MEMBRII de ONOARE LPE

Scrisoare de mulțumire din partea doamnei Dorothea Koch-Möckel și domnului Gerhard Möckel

Sehr geehrte Frau Präsidentin Smranda Enache, sehere geehrter Herr Präsident Boldizsár Csíky, sehr geehrter Herr Direktor Elek Szokoly,

über Ihren Brief mit der für meinen Mann, Gerhard Möckel, so ehrenvollen Anfrage bzw. Nachricht habe ich mich sehr gefreut. Leider ist mein Mann so schwer krank, daß er Ihnen nicht selber schreiben, geschweige denn zu Ihnen kommen und die Urkunde persönlich in Empfang nehmen kann. Aber an seiner Stelle und in seinem Namen möchte ich mich für diese hohe Ehrung durch Ihre wichtige und bewundernswerte Institution, die Liga Pro Europa, sehr, sehr herzlich bedanken.

Schon 1990, als wir noch nicht „richtig“ in Rumänien angekommen waren, hörten wir den Namen Smaranda Enache bewundernd nennen. Und sie war es dann auch, die uns als erste „offizielle Stimme“ ein für uns wichtiges positives Urteil nach den ersten beiden Tagungen über unser Vorhaben aussprach und uns Mut machte, den eingeschlagenen Weg weiter zu gehen. Wir haben uns in der Folge immer sehere gefreut, wenn das Ehepaar Enache / Szokoly – oder auch nur einer von Ihnen Beiden – Zeit fanden, an einer unserer

Tagungen teilzunehmen: und ebenso gern waren wir bei Ihnen in Târgu-Mureș eingeladen. Es bestand ja von Anfang an eine wunderbare geistige Verwandtschaft, und wir sind glücklich und dankbar für diese Freundschaft. Ihre Tätigkeit – viel umfang- und einflußreicher als das, was wir zu leisten imstande waren – haben wir immer mit Bewunderung und großem Respekt begleitet.

Es ist uns auch eine große Freude und Ehre, neben den so eindrucksvollen Persönlichkeiten Frau Doina Cornea und Herrn Béla Kató vom Koordinationsausschuß der Liga Pro Europa nominiert worden zu sein. Dewr Besuch 1997 bei Doina Cornea (im Vorfeld unserer großen Tagung in Kronstadt / Brașov) ist mir noch sehr eindrucksvoll und bewegend in Erinnerung. Und Béla Katós großartige Aufbau-Arbeit in Ilieni haben wir von Anfang an mit Respekt begleitet.

So wünschen wir der Liga Pro Europa und allen, die sich in ihr engagieren, weiterhin so viel Tatkraft und Erfolg wie bisher und bei allem, was Sie tun, Gottes reichen Segen!

In herzlicher Verbundenheit grüßt Sie, auch und besonders im Namen von Gerhard Möckel

Ihre,

Dorothea-Koch Möckel

Mult stimată Doamnă co-președinte Smaranda Enache, Mult stimată Domnule co-președinte Csíky Boldizsár, Mult stimată Domnule director Szokoly Elek,

Scrisoarea Dumneavoastră, prin care i-ați adresat soțului meu Gerhard Möckel onoranta Dv. propunere, m-a bucurat foarte mult. Din păcate, soțul meu este grav bolnav, fiind în imposibilitate de a Vă răspunde personal, cu atât mai mult, de a putea veni la Târgu-Mureș și de a primi personal titlul ce urmează să i se acorde.

În locul și-n numele său, doresc să Vă mulțumesc mult pentru onoarea pe care valoroasa și totodată, importanta, instituție ce o conduceți, i-o acordă.

Deja în 1990, când nu ne reîntorsesem „realmente” definitiv în România, auzisem de numele doamnei Smaranda Enache și de aprecierile pozitive făcute la adresa sa. Domnia sa a fost atunci și prima „voce oficială”, care a adus aprecieri pozitive importante în ambele simpozioane ce le-am organizat, privind proiectele noastre, dându-ne curaj de a continua mai departe drumul ce ni l-am propus. Ulterior, pe parcursul activității noastre, ne-am bucurat ori de câte ori familia Enache-Szokoly, sau unul dintre dînșii, au participat la manifestările noastre, sau când la rîndu-ne am fost invitați la Târgu

Mureș. S-a înfiripat de la bun început, între noi, o legătură spirituală minunată, prietenie ce ne-a încântat și pentru care rămînem recunoscători. Am avut astfel posibilitatea să urmărim constant activitatea Dumneavoastră, mult mai amplă și pregnantă decît a noastră, apreciind-o în mod deosebit.

Nominalizarea noastră de către Consiliul de Coordonare a Ligii PRO EUROPA, alături de personalități marcante, precum doamna Doina Cornea și domnul Kató Béla, ne onorează și bucură deopotrivă. Vizita pe care doamna Doina Cornea ne-a făcut-o, în preliminariile marelui simpozion organizat de noi la Brașov, m-a mișcat și impresionat totodată, în mod deosebit, amintirea ei rămînîndu-mi și acum în memorie. Am urmărit, deopotrivă, cu respect, de la bun început uriașa muncă de reconstrucție pe care domnul Kató Béla a întreprins-o la Ilieni, lîngă Sfîntu Gheorghe.

Dorim Ligii PRO EUROPA și tuturor celor angrenați în activitățile sale, pe mai departe, ca și pînă acum, putere de muncă și succes și mai presus de toate, în tot ce veți întreprinde, binecuvîntarea Celui de Sus!

Cu cordiale salutări, îndeosebi și-n numele soțului meu Gerhard Möckel,

A Dumneavoastră, Dorothea Koch-Möckel

ZIUA EUROPEI

CSDR - Cluj

SĂRBĂTORIȚI, SĂRBĂTORIȚI...

Tratarea cu festin a oricărui eveniment sau non-eveniment nu mai reprezintă o noutate pentru nimeni care e interesat, într-o măsură mai mult sau mai puțin importantă, de ceea ce se întâmplă în spațiul public. Și, de cele mai multe ori, și pentru cei pentru care acest element al vieții cotidiene nu prezintă prea mare importanță, dar al căror interes pentru eventuala zi liberă implică evenimentului sau pentru alte asemenea beneficii îi transformă în adevărați *vinători de sărbători*. Ceea ce nu înseamnă însă că nu există și reprezentanți a ceea ce s-ar putea numi tagma adversă, a posacilor, a celor care nu sînt capabili să vadă decît partea goală recipientului festiv, oricum s-ar numi el (pahar sau sticlă, carafă, cutie de aluminiu sau bidon de plastic), dar indispensabil, alături de preparatele culinare și focurile de artificii autohtonizate. Morocănoșii nu sînt, așa cum, în mod stereotip probabil, am fi tentați a crede, cei pe care viața lungă i-a hîrșit pînă într-atît încît nimic nu le mai poate stîrni nici curiozitatea și nici admirația.

Pentru a dovedi însă toate acestea, trebuie să plecăm de la exemple concrete și recente, cum ar fi cel al *Zilei Europei*...care, iată ce a însemnat pentru unii dintre noi: *Focuri de artificii de o minunată impresie artistică, care lasă românașu' nost' cu gura căscată și îl face pe european să vadă România pe hartă... Cu un foc de artificii nu intrăm noi în Europa. Nici azi, nici mîine, niciodată*. Omul nostru nu se mulțumește însă doar să constate și să dea verdictul, dar își pune și întrebări asupra cauzelor acestui sceptic deznodămînt: *...ne-am obișnuit să vină străinii să facă treabă bună... pentru că oamenii care pot face ceva nu sînt apreciați... De ce nu se modernizează „românește” ceva, orice... De ce? Pentru că străinii au mentalitatea mai bună decît noi... Gîndesc în perspectivă, muncesc. Sîntem penibili. „Noi sîntem români... noi sîntem aici pe veci stăpîni...” De ce ținem atît de mult la această stăpînire inutilă a unui fond funciar posibil productiv și momentan neutilizat și nevalorificat? Și, mai mult decît atît, ...nu e democrație la noi. Totul este controlat ca pe vremea lui „pantofaru”(sper să nu mă ridice mîine SRI-ul că am trimis esul ăsta*

nenorocit la cîțiva prieteni...)... Ziua Europei nu a însemnat nimic pentru mine (chiar m-a durut în cot de Europa), și nici nu va însemna vreodată (cred). E la fel ca 1 Mai, o zi liberă (asta contează, nu de ce e liberă). Nu mai înseamnă nimic deoarece nu am reușit să ne strecurăm în UE. ROMÂNI, SÎNTEȚI NIȘTE RATAȚI, ȘI EU PRINTRE VOI! BINE CĂ AVEM ARTIFICII PE CREIER!!! YEEEEEEEE!!! CÎTĂ FERICIRE!!! VĂ ZIC EU CE A MAI RĂMAS ÎN ROMÂNIA DUPĂ ZIUA EUROPEI: O GAURĂ ÎN BUGET ȘI PRAF ÎN OCHI!!! FRAIERILOR!!! V-AȚI BUCVURAT??? DE CE??? Acesta a fost un eseu liber, dacă nu ți-a convenit nu-l citi.(Andrei Drăgan)

Pentru alții sărbătorirea Zilei Europei a fost un alt moment penibil, după cel al sărbătoririi (și prin zi liberă, desigur) a integrării în NATO, pentru că am ajuns să ne lingușim și să recurgem la tot felul de trucuri sau jocuri politice și astfel să ne facem de rîs cum numai noi putem. (Adina Poenaru)

Totuși, Ziua de 9 mai le-a adus aminte de locul lor în trecut și încotro trebuie să privească în viitor. Poporul român privește spre Europa. Dar pentru a fi reprimă în sînul Europei, mai are cîte ceva de făcut. După 9 mai, în România, rămîne speranța. Speranța într-un viitor mai prielnic, într-un viitor european. Această speranță este unanimă. Ce se va întîmpla mai departe e problema...(Tudor Țucudean)

Între-adevăr, această problemă a ceea ce se va întîmpla mai departe e a multora dintre noi. Poate că n-ar fi rău să ne gîndim bine înainte de a ridica piatra...

(Fragmentele citate au fost selectate din eseurile care au obținut primele trei locuri la concursul de eseuri (secțiunea elevi) Ziua Europei a trecut, ce rămîne după?, încheiat la 27 mai 2004. Premiile au revenit astfel: premiul I, Andrei Drăgan, cls. XI, Colegiul Național Pedagogic Gh. Lazăr, Cluj; premiul II, Tudor Țucudean, cls. XI, Colegiul Național G. Coșbuc, Cluj; premiul III, Alina Poenaru, cls. XI, Colegiul Național Pedagogic Gh. Lazăr, Cluj).

Cristina Gheorghe

Academia Interculturală Transsylvania

VIVAT SEMPRE AKADEMIA!

În seara de 2 mai într-o atmosferă festivă a avut loc decernarea diplomelor pentru absolvenții Academiei Interculturale Transsylvania. Ziua următoare toți academicienii s-au reîntors în partea lor de țară, la locul de baștină. Au rămas impresionați de Târgu-Mureș, dar și de

Transilvania în general, sau măcar cei care nu au știut de farmecele ei înainte de a deveni „academicieni”. Unii, de fapt unul singur a rămas. Am rămas.

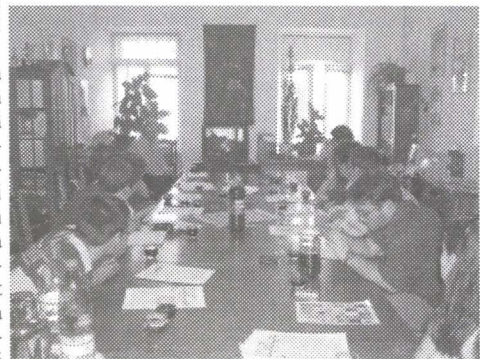
Și nu-mi pare rău. Căci s-au legat de-alungul acestor sesiuni prietenii, amiciții, cunoștințe, de care nu vom uita atît de ușor. Sînt sigur că vom continua să ținem legătura unii cu ceilalți și ne vom revedea cu mare drag în viitor. Și viitorul sună bine pentru că acești „academicieni”, colegii mei, sînt persoane extraordinare, talentate, care sînt sigur, vor avea cariere strălucite în domeniile lor. Poate că prin acești oameni politica, istoria, administrația și toate celelalte domenii vor deveni mai transparente, mai curate și mai elegante prin substanța lor. Cu toții am regretat sfîrșitul programului, dar eram pregătiți să ne continuăm activitățile obișnuite, implementând cunoștințele și spiritul dobîndite la Academie.

Ultimul curs a fost unul de efect. Prezentarea evenimentelor din martie '90 de către domnul Szokoly i-a impresionat, șocat și bulversat pe colegii academicieni, care n-au avut perspectiva târgumureșanului

asupra evenimentelor de acum 14 ani. Acel curs a fost ca o pecete care a sigilat, a asigurat prezervarea credinței noastre că ignoranța este cea mai distructivă forță care a existat vreodată. Am realizat mai bine ca întotdeauna că părerea celui alt trebuie ascultată și respectată. Opiniile trebuie spuse înainte de toate. De aceea probabil discuțiile pe diferite topicuri au continuat și în afara sălilor de curs, fiecare argumentîndu-și punctul de vedere. Concluzia ar fi că fumatul și ignoranța dăunează grav sănătății. „Academicienii”, fără chipuri de „dinozauri”, cum spunea și colegul Andrei, au înțeles aceste lucruri. Cel puțin partea cu ignoranța, căci avem și colegi fumători.

Cu speranța de a nu fi fost prea patetic, aș dori să mulțumesc, în numele colegilor, Ligii Pro Europa și Laurei Ardelean (coordonatoarea de program) pentru că noi am fost cei aleși pentru a beneficia de această experiență marcantă. Aida, Andrei, Józsi, Kati, Éva, Răzvan, Marius, Adriana, Lucia, Corina, Cosmin, Kati, Laurențiu, Silviu, Ana și Lóri vă salut.

Botha Lóránt

Cazuri aflate în atenția Biroului pentru drepturile omului din cadrul LPE

Soluționarea pe cale amiabilă a cazului Notar Gheorghe jr.

Liga PRO EUROPA, Biroul pentru Drepturile Omului a fost informat la data de 10 iulie 1996, orele 18, asupra reținerii ilegale a trei minori la Centrul de Ocrotire din Tîrgu-Mureș, reținere fără mandat ce a început la 7 iulie.

La data de 11 iulie, în jurul orei 15, minorii au fost eliberați la acțiunea reprezentantului organizației, după discuții care au durat aproximativ 6 ore. Toți cei trei minori prezentau zgîrieturi pe tot corpul, Notar Gheorghe jr. avînd și un hematom pe vârful capului. Polițiștii au vorbit cu cei trei minori într-un ton incalificabil chiar și în prezența reprezentantului unei organizații de drepturile omului.

După eliberare, minorii au susținut că polițiștii anchetatori i-au pus să semneze declarații care nu le-au aparținut, iar cînd au refuzat acest lucru, au fost loviți. În timpul anchetei nu era prezent nici un avocat, nici părinții minorilor. Minorii au fost internați în Centru, la dispoziția Poliției, fără o analiză medicală anterioară, fiind tunși cheli. În fiecare zi, după ce s-au întors de la Poliție la Centru, au fost ținuti sub duș rece (să dispară urmele de lovituri). Cei trei minori au fost obligați, la sediul Poliției, să se lase filmați în timp ce citeau o declarație prin care afirmă că au comis acte de tîlhărie. Înregistrarea a fost prezentată la un post local de televiziune.

La 15 iulie 1996 Liga PRO EUROPA a sprijinit părinții a două victime să formuleze plîngeri la Parchetul Militar Tîrgu-Mureș. A treia victimă, de teama repercusiunilor, nu a dorit să reclame abuzurile polițiștilor. Ulterior și mama victimei Ö.I. și-a retras plîngerea, rămînînd ca parte vătămată doar Notar Gheorghe jr.

Parchetul Militar Teritorial București (Parchetul Militar Tîrgu-Mureș declinîndu-și competența către această instituție), a dat soluția de neîncepere a urmăririi penale la data de 19 decembrie 1996. Rezoluția consideră că cei trei minori „au fost identificați ca autori ai unei tîlhării”. Această soluție a fost comunicată familiei Notar cu mare întîrziere, printr-o adresă nedată.

La data de 8 septembrie 1997, Liga PRO EUROPA a înaintat o scrisoare către Ministerul Justiției, cerînd reluarea anchetei. Cererea a fost refuzată de procurorul militar șef al Secției Parchetelor Militare la data de 6 octombrie 1997.

La începutul anului 1998, Notar Gheorghe, prin avocata Monica Macovei, a depus o plîngere la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

La data de 20 aprilie 2004, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a acceptat soluția pe cale amiabilă dintre Notar Gheorghe jr. și România. Conform acestei

soluții, România plătește daune morale și materiale în valoare de 40.875 Euro victimei, 8.712 Euro cheltuieli de reprezentare pentru avocat, totodată își ia angajamentul pentru (1) o reformă legislativă în sensul scutirii de taxă de timbru pentru victimele tratamentelor inumane ori degradante; (2) informarea organelor de poliție asupra importanței respectării prezumpției de nevinovăție; (3) îmbunătățirea sistemului de ocrotire al minorilor.

Astfel s-a stins cauza în care România era acuzată de nerespectarea următoarelor drepturi:

- dreptul la tratament uman (faptele invocate: maltratarea din partea polițiștilor și gardianului din Centrul de Ocrotire al Minorilor, tunderea la chelie a unor minori fără motivație, prezentarea minorilor pe un post de televiziune ca infractori);
- dreptul la libertate (fapte invocate: reținere fără mandat);
- dreptul la un proces echitabil (fapte invocate: nerespectarea prezumpției de nevinovăție, lipsa unui reprezentant al minorilor la ancheta penală, limitarea accesului la instanța civilă);
- dreptul la un recurs efectiv (fapte invocate: lipsa prevederilor procedurale care garantează acest drept).

Aceste încălcări au fost posibile, între altele, datorită neglijenței manifestate de Oprea Daniel, responsabil cu delincvența juvenilă din cadrul Inspectoratului Județean de Poliție, și refuzului procurorului militar Marin Sandu privind anchetarea serioasă a cazului.

La inițiativa Ligii Pro Europa, soluționarea cazului Notar Gheorghe a fost sprijinit și de alte organizații, cum ar fi Amnesty International, European Roma Rights Center, APADOR-CH și APADO.

Limitarea dreptului de proprietate: cazul familiei B.

În 1993, cînd devenea membru al Consiliului Europei, România promitea respectarea dreptului de proprietate și prin retrocedarea bunurilor confiscate în mod abuziv de regimul comunist. Totuși, cele mai frecvente încălcări ale drepturilor omului, constatate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului au fost în acest domeniu, datorită întîrzierii adoptării unor legi în domeniu sau datorită aplicării greșite a acestor legi. În ciuda soluțiilor favorabile victimelor abuzurilor, instanțele continuă practica prin care se limitează dreptul de proprietate.

Familiei B. i s-au confiscat în martie 1949 nu doar bunurile imobile (fiind evacuați din propria lor casă), dar și bunurile mobile, între care unele din aur și argint. Deși există un inventar privind bunurile confiscate (anexate la procesul-verbal întocmit cu ocazia evacuării, în care se arată că obiectele de aur au fost ridicate de

prefectul județului Mureș), instanța a respins cererea familiei motivînd că nu există o reglementare expresă pentru asemenea bunuri, deși se puteau aplica prevederile dreptului comun.

Împotriva acestei soluții, familia B. a formulat o plîngere la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Limitarea dreptului la un proces echitabil prin refuzul administrării probelor

Din ce în ce mai multe persoane se prezintă la Liga PRO EUROPA, arătînd că instanțele au refuzat administrarea unor probe, fără o reală motivație. Acest fenomen este general în cazul plîngerilor împotriva soluțiilor de neînceperea urmării penale, refuz ce se sprijină pe noile prevederi ale Codului de procedură penală în domeniu (intrate în vigoare de la 1 ianuarie 2004), care, prin art. 278¹ prevede: „*instanța, judecînd plîngerea, verifică rezoluția sau ordonanța atacată, pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul cauzei și a oricăror înscrisuri noi prezentate*”. Într-o interpretare limitativă, nu se permite audierea unor martori.

Dorim să atragem atenția asupra faptului că, în conformitate cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (Bönisch vs. Austria, 1985 și altele), dreptul la un proces echitabil include și administrarea probelor propuse de ambele părți. Nerespectarea acestui drept va atrage după sine noi condamnări pentru România datorită violării drepturilor omului.

Monitorizarea alegerilor locale

Liga PRO EUROPA, ca parte a rețelei coordonate de Asociația Pro Democrația, va monitoriza alegerile locale din județul Mureș. În acest scop, așteptăm voluntari, dornici să participe ca observatori la alegerile locale, pînă la data de 20 mai 2004, orele 12-14 la sediul organizației din Piața Trandafirilor nr. 5, et. III. Înscrierea se face pe bază de buletin de identitate. Candidații vor completa un formular prin care declară că nu sînt membrii nici unui partid politic, alianță politică sau alianță electorală. Ulterior, observatorii vor primi instrucțiuni atît cu privire la Legea alegerilor locale cît și referitor la rolul observatorului independent.

Poziția Ligii PRO EUROPA față de atitudinea Primăriei municipiului Tîrgu-Mureș privind spațiile verzi din oraș

De ani de zile Liga PRO EUROPA și alte asociații atrag atenția opiniei publice asupra distrugerii spațiilor verzi din municipiul Tîrgu-Mureș. Și presa a prezentat imagini zguduitoare, cu copaci pur și simplu tăiați în două sub pretextul „toaletării” lor. Executivul Primăriei a manifestat însă o poziție indiferentă, continuînd acțiunile distructive. Mărturie vandalismului stau copacii ciunțiți din jurul Primăriei și Prefecturii, priveliștea sumbră a centrului istoric de la Cinematograful Arta pînă la Biserica Catolică. Totodată, în contradictoriu cu decizia Consiliului local care interzice amplasarea de

garaje pe spații verzi, executivul Primăriei promovează propuneri de hotărîri privind construirea de garaje pe aceste spații, prin întocmirea defectuoasă a documentației puse la dispoziția consilierilor. Primarul municipiului, Dorin Florea, în loc să aplice sancțiuni conforme cu prevederile legale, a afirmat recent că este normal ca angajații Primăriei să nu reușească să deosebească — pe timp de iarnă — spațiile verzi de zonele asfaltate. Astfel a fost posibil să se admită construirea unor garaje pe strada Argeșului sau Busuiocului. Executivul nu numai că nu-și asumă responsabilitatea pentru gravele erori, dar în situația în care consilierii locali doresc să revină asupra deciziilor luate pe fondul documentației greșit întocmite, ei sînt amenințați că vor răspunde personal pentru daunele provocate persoanelor care doresc să-și construiască garaje în parcuri sau spații de joacă (în realitate această responsabilitate revine angajaților Primăriei și nu consilierilor). Atitudinea executivului nu este una întîmplătoare din moment ce primarul Dorin Florea, susținînd vînzarea unui teren din str. Predeal nr. 26 la un preț ridicol (către unul din foștii prefecti ai județului), la ședința Consiliului local din 29 aprilie 2004, a susținut că valoarea aceluși teren este una foarte mică, întrucît „este în umbra unui copac”.

Considerînd că reducerea spațiului verde din Tîrgu-Mureș reprezintă un pericol pentru sănătatea tuturor cetățenilor urbei, solicităm:

- revenirea asupra deciziilor care permit construirea garajelor pe spații verzi;
- sancționarea tuturor angajaților Primăriei care au întocmit în mod defectuos documentația privind aceste garaje;
- sancționarea tuturor persoanelor responsabile de distrugerea copacilor din Tîrgu-Mureș, inclusiv prin toaletarea lor greșită.

În situația în care acțiunile de distrugere a spațiilor verzi din municipiu nu vor fi oprite, Liga Pro Europa, cu alte organizații civice din Tîrgu-Mureș, va organiza acțiuni de protest.

Noi intrări în Biblioteca LPE

*** *Minoritățile între identitate și integrare*, Muzeul Arad, 1999

*** *Interetnicitate în Europa Centrală și de Est*, Muzeul Arad, 2002

*** *Identitate • Alteritate • Multiculturalitate*, Muzeul Arad, 2001

*** *Modele de conviețuire în Europa Centrală și de Est*, Muzeul Arad, 2000

Roma Rights: *What is Roma Rights?*

COMUNICAT DE PRESĂ

Liga Pro Europa și alte organizații de drepturile omului au atras atenția Parlamentului României asupra măsurilor discriminatorii prevăzute de proiectul de lege pentru alegerea autorităților administrației publice locale care au creat o situație defavorabilă pentru organizațiile minorităților naționale care nu sînt reprezentate în momentul de față în Consiliul Minorităților Naționale.

Acest semnal de alarmă a societății civile a fost ignorată de legiuitor, astfel Legea nr. 67/2004 a fost adoptată într-o formă care încalcă principiile democrației și participării la alegeri în condiții de egalitate.

La peste două săptămîni de la apariția Legii nr. 67/2004 în Monitorul Oficial al României (nr. 271/29.03.2004), a fost publicat și modelul listei membrilor organizației minorităților naționale (Monitorul Oficial nr. 330/16.04.2004). Întrucît organizațiile și partidele participante la alegeri trebuiau să depună cel tîrziu pînă în data de 23.04.2004 semnele lor electorale (prin urmare Biroul Electoral Central trebuia să accepte candidatura lor înainte de această dată), organizațiile minorităților naționale nu au avut la dispoziție decît mai puțin de o săptămîină pentru strîngerea a 25.000 de semnături din 15 județe și București, cu cel puțin 300 în fiecare județ. În asemenea condiții nu este de mirare că nici o organizație a minorităților naționale care nu este reprezentat în Consiliul Minorităților Naționale nu a avut o posibilitate reală să se înregistreze legal pentru alegerile locale din 2004.

Deși inițial s-a susținut că măsurile restrictive ale legii electorale sînt destinate eliminării organizațiilor minorităților fantomă, s-a dovedit, iată, că de fapt cei vizați de lege au fost organizațiile alternative ale unor minorități mari, eliminîndu-se astfel posibilitatea unei competiții democratice în cadrul comunității respective și conservînd privilegiile unei elite consacrate.

Considerăm că Parlamentul României, prin adoptarea Legii pentru alegerea autorităților administrației publice locale, și Guvernul României, prin întîrzierea cu care a publicat Hotărîrea nr. 506/2004 pentru aprobarea modelului listei membrilor organizației minorităților naționale au încălcat în mod flagrant principiul non-discriminării, dreptul la vot și dreptul de a fi ales ai cetățenilor români.

Consiliul de Coordonare al Ligii Pro Europa

Târgu-Mureș, la 5 mai 2004

Pro Europa poate fi citită pe Internet la adresa:

www.proeuropa.ro

Liga PRO EUROPA Liga

Copreședinti:

Smaranda ENACHE și CSIKY Boldizsár

Director executiv: SZOKOLY Elek

540049 Tîrgu Mureș, P-ta Trandafirilor nr. 5, et. III, CP. 1-154

Tel/fax: +40-(0)265-250182, 250183, e-mail: office@proeuropa.ro

CONTENTS:

Pg. 1, 4: *Our Europe* – A quick examination of Europe's basic values: peace, organised Europe, solidarity.

Pg. 2: *A Romanian/Hungarian synopsis* of the PEL's main events in May 2004.

Pg. 3, 4: *Big crowd, big* – pseudo-speech on the occasion of Europe's Day.

Pg. 5: *The monument* – opinion regarding the dedication of a monument to the former political prisoners; *End of „the university”* – a few thoughts regarding the graduation of the College of Democracy by one of the participants.

Pg. 6: *Laudatio for Doina Cornea* on the occasion of granting her the Honorary Member of the Pro Europa Liga title and *letter of acceptance and thanks* from Doina Cornea.

Pg. 7, 8: *Laudatio for Kató Béla* on the occasion of granting him the Honorary Member of the Pro Europa Liga title and *speech of acceptance* delivered by Kató Béla (*in Hungarian*).

Pg. 8: *Speech of acceptance* delivered by Kató Béla (*in Romanian*).

Pg. 9: *Laudatio for Kató Béla* on the occasion of granting him the Honorary Member of the Pro Europa Liga title (*in Romanian*); *Pro Europa Race*.

Pg. 10: *Laudatio for Gerhard Möckel* on the occasion of granting him the Honorary Member of the Pro Europa Liga title (*in German*).

Pg. 11: *Laudatio for Gerhard Möckel* on the occasion of granting him the Honorary Member of the Pro Europa Liga title (*in Romanian*).

Pg. 12: *Letter of acceptance and thanks* from Dorothea Koch Möckel in the name of Gerhard Möckel (*in German and Romanian*).

Pg. 13: *Celebrate, Celebrate...* – a few thoughts on the celebration of 9 of May and the results of the essay contest: *Europe's Day is gone, what remains after?*; *Vivat Sempre Akademia!* – closing session of the 6th edition of the Transylvania Intercultural Academy;

Pg. 14-15: *Cases on the attention of the PEL's Human Rights Office*.

Pg. 16: *Press release* – on the discriminatory nature of the Law for the Election of Local Authorities.

Responsabil de număr: KACSÓ Judit-Andrea

Multipliat la MEDIAPRINT

PRO EUROPA este publicată cu sprijinul

Open Society Institute, Fundația Heinrich Böll Germania și Charles Stewart Mott SUA